

СИСТЕМА МОТИВІВ У ТВОРАХ ГАЛИНИ ПАГУТЯК: СПЕЦИФІКА ЇХ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ

У статті розглядається специфіка мотивної організації прозового набутку Г. Пагутяк, лауреата Національної премії України імені Т. Шевченка (2010 року). При визначенні системи мотивів акцентовано на перевазі мотиву пошуку, що репродукується у фабульних варіантах пошуку притулку, спокою, втраченого раю. У роботі доведено, що твори письменниці становлять метароманну єдність, що забезпечується системою взаємопов'язаних мотивів.

Ключові слова: *метароман, мотив, єдність, реалізація.*

В статье рассматривается специфика мотивной организации прозы Г. Пагутяк, лауреата Национальной премии Украины имени Т. Шевченка (2010 года). При определении системы мотивов акцентировано на преобладании мотива поиска, который репродуцируется в фабульных вариантах поиска приюта, покоя, потерянного рая. В работе доказано, что произведения писательницы являют метароманное единство, что обеспечивается системой взаимосвязанных мотивов.

Ключевые слова: *метароман, мотив, единство, реализация.*

The thesis deals with the analysis in the G. Pagutjak's works in the context of poetics of metanovel. The accent was made on the advantages of the motive of search, that is shown in the plot variants of search of the shelter, peace and lost paradise in the works. It was proved that the unity of G. Pagutjak's works is provided with plot schemes and characters.

Key words: *metanovel, model of the world, opposition, conception, character, motive, autoillusion, autointertextuality, intertextuality.*

У сучасному літературознавстві посилюється інтерес до вивчення синкретизації художнього мислення письменника. Він зумовлений появою в художній літературі багатокомпонентних текстових структур, у зв'язку з чим вироблено низку нових понять, що характеризують об'єднання творів з різним ступенем кореляції структурних елементів у рамках текстового цілого. Одним із таких понять, що визначають об'єднання творів, різних за жанровою природою, у рамках творчості окремо взятого письменника, є метароман (надтекстова єдність творів одного автора, об'єднаних ідейно-тематичним дискурсом, наявністю наскрізних героїв, автоалюзіями,

інваріантним мотивом, що репродукується в кожному окремому творі при своєрідності сюжетних ходів та розв'язок).

Уже рецензенти перших творів Г. Пагутяк помітили домінуючий мотив, що стане наскрізним у її художньому доробку - мотив пошуку. Так, В. Положий у рецензії на збірку Г. Пагутяк «Діти» (1982) визначає творче кредо письменниці як пошук справжності, інакше - «пошук тих моральних цінностей, які й визначають людську подобизну як таку» [22, 145]. Є. Нахлік серед провідних тем творів, що увійшли до книг «Діти» та «Господар», називає тему пошуку героями свого місця в житті, власної суті [8, 116-118], «справжності» [7, 141-144]. З приводу роману «Господар» Р. Мовчан зазначила, що для нього характерний вираз «постійної тривоги і пошук виходу, порятунку» [6, 118]. В. Габор у статті «Кожен шукає свою автентичність» також наголошує на наявності мотиву пошуку в окремих творах письменниці [2, 17]. На це звертає увагу й О. Поліщук, зазначаючи, що «об'єднує всі твори, що увійшли до збірки «Записки Білого Пташка», одвічна ідея пошуку сенсу життя» [21, 64]. За версією Т. Бовсунівської, герої Г. Пагутяк приречені на «пошуки химер, зокрема кохання, яких ніколи не знайти» [1, 149]. В. Поліщук зауважує, що «пошуки духовних цінностей у нових вимірах дійсності - основний мотив творчості Г. Пагутяк» [20, 42].

Проте вищезгадані ознаки поезики творів Г. Пагутяк авторами розвідок, статей часто констатуються без аргументації; наявність наскрізних мотивів у романах, повістях, новелах чи оповіданнях письменниці згадувалася в межах певної загальної теми (наприклад, Ю. Кушнерюк розглядає твори Г. Пагутяк як зразок жіночої прози («Українська жіноча проза кінця ХХ століття: світоглядні моделі й особливості жіночого стилю»). Немає й монографічних досліджень тих специфічних рис тексту творів письменниці, що дозволяють вести мову про них як про метароман, що зумовлює актуальність нашої роботи.

Метою роботи є вивчення специфіки системи мотивів у прозі Г. Пагутяк. Для її досягнення необхідно розв'язати такі завдання: розглянути домінуючі мотиви в прозі Г. Пагутяк, розкрити їхню концептуальність та функціональність у зображенні світу, їх місце у структурі тексту, співвідношення їх із текстовою системою творчого набутку мисткині.

Одним із наскрізних мотивів у прозі Г. Пагутяк є мотив утечі, що вже в першій її повісті «Діти» розгорнутий через конкретні деталі, змістові чинники, що формують фабулу (сюжет). Започаткований у першому розділі у зв'язку з образом Адася («Хлопець біг, здавалося, додому, але насправді тікав від запаху, котрий повинен був зникнути» [13, 17]), мотив утечі дістає додаткове аранжування, виявляючи той його аспект, який стане провідним у наступних розділах твору: утечі від жорстокого світу дорослих у світ дитинства, що осмислюється як притулок.

Мотив утечі від суспільства як порятунку від жорстокого світу - один із провідних і в повісті «Гірчичне зерно». Концепції віри Михайла Басараба, героя цього твору, як необхідної умови життя кожної людини його син

Григорій протиставляє ідею вільного духу, що мислиться ним як анархія. Саме це зумовлює його потяг до мандрів («Грицько щось двадцять літ бурлакував» [11, 42]), що більше нагадують утечу від світу, який героєм сприймається як жорстокий і розпусний. Постійна втеча у свідомості героя витворює ілюзію керування власною долею: «Я роблю те, що мені хочеться, і ні за чим не жалію <...>. Це мій стиль. Я щасливий, коли мені вдається змусити долю звернути вбік» [11, 43]. Насправді він стає заручником постійного руху, що лише дає можливість забутись. Зупинка, що трактується як коротке інтермецо перед дорогою, має фатальні наслідки, адже викликає болючі рефлексії над власним життям та усвідомлення того, що всі роки пройшли намарно: «Я нічогосінько не зробив, нічого! <...> Нічого не навчився, не прочитав і десятої частини тих книжок, які мав прочитати; я не любив нікого, врешті-решт, - лише втікав, щоб не загрузнути в брехні та підлості» [11, 43]. У такому контексті образ дому сприймається як пастка, що стримує подальший рух і в той же час не дає забуття.

Мотив замикання в собі як засіб порятунку від жорстокого світу художньо реалізовано Г. Пагутяк у романі «Господар» у зв'язку з образом головного героя. Тітус божеволіє, тобто цілковито розриває зв'язок з реальністю. Такий фінал сюжетної лінії в «Господарі» вмотивовано подієво через зображення конфлікту підлітка із жорстоким світом. Конфлікт побудований на контрасті виняткового та буденного, справжнього та несправжнього. У його розвитку постає винятковий герой, який, за задумом авторки, виділяється з оточення. Відмінність Тітуса від інших відзначається на рівні портрета та поведінкової характеристики: хлопець «не викликає довір'я» через свою зовнішність. Зацікавленість легендами про Саву також вирізняє його з-поміж однолітків, які «знають одні лише розваги, мандрівки на яхтах, танцювальні клуби і фільми, в котрих кожен може зніматися незалежно від таланту» [12, 10]. Аналогічно охарактеризовано й Саву, іншого героя роману «Господар». Їхня винятковість підкреслена й такою рисою як знання про той стан світу, де справжність перемагає фальш, а духовність - бездуховність. Такий стан світу протиставляється існуючому, у характеристиці якого - деталі інтер'єру дому, де чекає Міранда, для Тітуса, та планети-саду, що є втіленням мрії Сави. У такому контексті актуалізовано опозицію рай / пекло, де пекло, вірогідно, - сучасна Тітусові планета з її бездуховними мешканцями, а рай - ця ж планета лише п'ятсот років тому до її відкриття землянами. Ця думка оприявнюється в словах Тітуса про те, що омріяний людством рай на новій планеті «починає потроху набирати рис пекла» [12, 26] та вияскравлюється при розгляді роману Г. Пагутяк в контексті фантастичної літератури 1980-х років. Якщо у творах І. Росоховатського («Дзеркало пам'яті», «Що таке людина?», «Книга») домінує ідея віри в розум людини, її здатність корегувати закони природи та самостійно створити райські умови для життя в майбутньому, то в «Господарі» зображена людина занадто слабка для творення, вона здатна лише споживати або рефлексувати з приводу причин занепаду «райської»

цивілізації. Звернення Тітуса до історії Сави є виразом намагання зрозуміти причини такого перетворення та повернути світові втрачену справжність, втрачений рай, основною запорукою чого є відновлення гармонії людини і природи у змодельованій уявою Тітуса картині видужування коханої від спілкування з тваринами: «Якби ти опинилась на галявині серед ласків, могла їх гладити чи просто милуватись ними, ти б видужала» [12, 26]. У розвитку мотиву пошуку втраченого раю прагнення героя до нього (раю) інтерпретоване як своєрідне надзавдання, що вмотивовує сюжет більшості епізодів у романі.

Образові рефлектуючого Тітуса в романі «Господар» протиставлено образ Сави, який будує власний світ. В авторській характеристиці такого бажання героя виділено важливу концепцію: «Сава - це боротьба з самотністю, абсурдна і дитинно-зворушлива» [12, 53]. Планета Земля, яку, за сюжетом твору, давно покинули люди, постає втраченим раєм, де, незважаючи на природні та техногенні катаклізми, панувала любов до ближнього, де «люди боялись одне одного втратити» [12, 69]. У своєму прагненні створити власний світ, нову цивілізацію герой повторює досвід своїх земних предків, які обробляли землю та самостійно будували житла. Такий спосіб життя є втіленням авторського ідеалу єднання з природою, що у свою чергу є свідченням повернення до первісного стану, тобто раю. Руйнування Савиногу світу, у зображенні якого виділено декілька етапів (смерть дружини, втеча сина, від'їзд інших дітей), спричинене контактом із тим жорстоким зовнішнім світом, на протигагу якому герой створював свій власний. Трагічний фінал історії Сави (покинутий герой кінчає самогубством) свідчить про людську неспроможність знайти втрачений рай.

У романі «Королівство», що з'явився друком майже через двадцять років після публікації «Господаря», думка про неможливість віднайдіння втраченого раю заперечується, його герої досягають своєї мети. У романі «Книгоноші з Королівства» в розгортанні мотиву пошуку втраченого раю акцентовано, що запорукою його віднайдіння для героя є відродження власної ідентичності, що символічно втілюється в акції відтворення (спочатку в пам'яті, а потім на письмі) знищеної крутиголовцями книги.

Якщо в проаналізованих вище творах Г. Пагутяк мотив пошуку втраченого раю пов'язаний насамперед з пам'яттю героїв про той стан світу, що асоціюється з раєм, та опозиційністю героя до світу, у якому він живе, то в романі «Компроміс», повістях «Гірчичне зерно», «Пан у чорному костюмі з блискучими гудзиками», «Бесіди з Перевізником» домінує мотив пошуку притулку, у розгортанні якого концептуальним є образ відчуженої від світу людини, яка прагне не подолати відчуженість, а знайти альтернативу жорстокому та бездуховному світові.

Зав'язкою розгортання мотиву пошуку притулку в романі «Компроміс» є усвідомлення випускником педагогічного ВНЗ, вихідцем із села Петром Канавченком власної безпритульності, що розуміється насамперед як відсутність житла в місті. Пошук притулку персонажем-маргіналом,

відповідно, зводиться до спроб останнього залишитися в Києві і не повертатися до села. Актуалізація опозиції місто / село вводить роман Г. Пагутяк у контекст прози В. Підмогильного, Є. Гуцала, В. Дрозда, Є. Пашковського та ін., якими піднімалася проблема соціалізації вихідця з села в місті. Продуктивним у виявленні специфіки розвитку мотиву пошуку притулку в романі «Компроміс» (1989) видається його порівняння із творами Є. Пашковського «Свято» (1989) та «Бездня» (1992). У «Святі» та «Бездні» актуалізовано мотив блукання та образ блукальця, безпритульність якого зумовлена передусім побутуванням в апокаліптичному світі міста, ознаками якого є розпуста, жадоба до наживи, відсутність людського в людині. Порятунком герой (Андрій Подорожній) вбачає в поверненні до традиційних цінностей, уособленням яких у творі є образ села. У романі «Компроміс» таке розуміння села відсутнє, натомість акцентовано на пошуках Петром Канавченком духовного притулку (уже після здобуття ним притулку матеріального у вигляді квартири), що на сюжетному рівні розгорнуто через репрезентацію намагань героя подолати самотність, зустрітися з Марією.

Образ Марії в романі «Компроміс» теж зорієнтований на мотив утечі, реалізованої у вираженні її прагнення відмежуватися від зовнішнього світу, усаїтнитися, замкнутися у внутрішньому, що сприймається як притулок від жорстокого світу. Деталь у характеристиці останнього досить промовиста: він потонув у бруді. Розв'язка цієї ситуації як вихід зі стану самотності екстрапольована на мотив поступового вмирання, що започаткований в епізоді звістки про хворобу дівчини, де в активній позиції постав образ смерті як форми розплати за відчуженість від світу і як аналог притулку: «Деся на самому дні заховалась моя самотність. Скоро вона щезне зовсім. І тоді зникну я. Це нічого не змінить: я розчинюся в цьому світі, бо перестала себе йому протиставляти. Він, як і я, прямує до свого кінця. Коли мене вже перестануть мучити? Коли ніхто не перешкоджатиме моєму зникненню? Життя прожите <...>. Це осінь, що мріє про зимовий сон» [14, 83].

Мотив пошуку притулку в романі «Компроміс» актуалізується у зв'язку з образом Костика на протиставленні мертвотного світу та творчості. Творення як антитеза руйнуванню осмислюється героєм як своєрідний притулок, форма порятунку від світу, де панує смерть, що акцентовано в написаному Костиком лібрето опери, що є вставним, цілком самостійним твором у творі, який виконує функцію епілогу. У розвитку мотиву пошуку притулку в романі «Компроміс» експліковано думку про те, що знайти порятунок від мертвотності світу неможливо, що наголошено у фіналі лібрето: самостійно знаходить вихід із лісу лише третій шукач, який є носієм ідеї платонічного кохання, що мало б акцентувати тезу: кохання врятує світ. Проте в просторі села, куди він потрапляє, втілено ідею співіснування живих з мертвими, відчуття несправжності того, що відбувається. Невипадково в його епіцентрі дано ситуацію весілля, яке грають вночі, - одруження з мертвою дівчиною. Мотив одруження з мертвою дівчиною пов'язано з образом саме третього шукача. Таким чином останнього залучено до світу

мертвих. У хронотопі села - образи людей, які померли: «Прийшов хлопець з армії, хіба день дома побув, а на другий день знайшли в лісі: повісився» [14, 137]; «А заграйте мені хлопці такої, аби мій чоловік воскрес хоч на годину та випив би зі мною» [14, 139]; «Нема в неї ніякої дочки. Була, та вмерла у три годочки. Ще до війни. Від голоду» [14, 136].

Опозиція беззахисна людина / жорстокий світ є ключовою в розгортанні мотиву пошуку притулку і в оповіданнях «Вертеп», «Потрапити в сад», «Калинова сопілка». Як і в романі «Компроміс», у названих творах у центрі - персонаж, який не відчуває себе щасливим серед ненависті й байдужості. В оповіданні «Вертеп» в активній позиції мотив самотності, що розгортається як вияв усвідомлення героїнею власної самотності та своєї реакції на нещасливу долю. Образ дому асоціативно зорієнтований на відчуття захищеності й спокою, що відзначено і в характеристиці часу зображених подій: Святвечора, що символізує народження нового життя. З ним пов'язано відродження героїні, яке марковане настановою на розрив стосунків з чоловіком: «Сиділа за столом, заставленим наїдками, і думала про те, що колись без крику й плачу візьме Ігорка і приїде сюди назовсім» [10, 146]. Повернення жінки з міста до села актуалізує думку про можливість віднайдення притулку в рідному домі.

Думка про неможливість віднайдення притулку в реальному світі артикулюється і в повісті «Брат мій, Енкіду», сюжет якої є своєрідним продовженням шумерського епосу про Гільгамеша. Навівши в передньому слові тезу про «суперечність між божественними (космічними?) законами і людськими, що суперечать самій сутності й призначенню людини» [9, 15], авторка послідовно аргументує її, протиставляючи два світи - реальний, земний, і потойбічний. Світ реальний постає через сприйняття його головною героїнею, блудницею Шамхат, як такий, у якому людина приречена на самотність та відчуженість. Самотність героїні маркована втратою нею «брата душі» Енкіду на рівні трагічної констатації: «Шамхат осиротіла» [9, 20]. Відчуженість сприймається самою Шамхат як відчуженість від власного тіла: її плоть «давно не належала їй, як і власне ім'я: усі нею користувалися, усі чоловіки Урука, хто бажав отримати насолоду - старі й молоді, старійшини і чиновники, купці й писарі, воїни і пастухи» [9, 52]. У такому контексті мандрівка героїні в «Країну без вороття» розгортається як поетапне її звільнення від пут земного світу та перехід у світ потойбічний: смерть, що тлумачиться як відділення душі від тіла, переміщення душі в потойбічний світ, перебування в ньому, отримання нового тіла, що розуміється як подолання відчуження та самотності й відродження для нового життя. Ключовим у зображенні героїні в потойбіччі є відчуття нею спокою, що зближує потойбічний світ у повісті «Брат мій, Енкіду» з образом Притулку в романах «Писар Західних Воріт Притулку» та «Писар Східних Воріт Притулку», у яких герої, які входять через Східні Ворота, знаходять спокій. Перехід героїні повісті «Брат мій, Енкіду» в потойбічний світ теж є своєрідним проявом віднайдення притулку нею від світу реального.

Мотив переходу героя в інший, відмінний від реального, світ актуалізовано і в романі «Зачаровані музиканти». Головну роль у цьому переході віддано жінці. Загалом, за переконанням письменниці, «жінка не лише народжує, вона виховує, цивілізує» [19, 179], отже, і вводить в інший світ. Сюжетна лінія головний герой / Панна зорієнтована на обряд ініціації, що пов'язаний не лише з процесом переходу в паралельні виміри, а й з ідеєю пізнання, набуття нового досвіду, реалізованою через мотив пошуку коханої, поступового наближення до неї, розуміння її містичної суті. Важливим етапом обряду ініціації є вилучення героя з «людського роду» та автоматичне включення його до певної групи, що нерідко супроводжується навмисним спотворенням тіла [3, 70]. Рана на грудях, яку отримує герой роману «Зачаровані музиканти» в епізоді зустрічі з Панною, означає першу фазу обряду ініціації - вихід із звичного для нього оточення на поклик княгині. Мандрі Матвія - своєрідна форма індивідуації - становлення та розвиток особистості, досягнення нею повноти та цілісності буття. Цей процес, за К.Г. Юнгом, полягає в безперервному розширенні свідомості, посиленні її функцій та можливостей [23, 15]. Індивідуація головного героя роману «Зачаровані музиканти» подієво розгортається як його поетапне звільнення від матеріального (відмова від одруження заради грошей, втрата хрестика як знак розриву зв'язків із батьком) та прилучення до духовного (епізодичні ситуації зустрічей із зачарованими музикантами, які вчать героя грати спочатку на бубні, потім на сопілці і нарешті - на скрипці). Особливістю першої стадії (лімінальної, за Дж. Кзмпбеллом [5, 6]) обряду ініціації є констатація низки тимчасових смертей Матвія: утрата свідомості на ринку, що сприймається оточуючими як смерть, життя за монастирськими мурами як відхід від мирського життя, перетин річки (як символ переходу в інший світ), що інтерпретуються як загибель з подальшим воскресінням у новому статусі. В епізоді зустрічі Матвія з Панною оприявнюється тема його возз'єднання з Анімою, що, проте, не є ознакою досягнення цілісності, а лише етапу на шляху до Самості, який передбачає очищення від гріхів (змивання крові) та звільнення від одержимості (відторгнення серця як знак звільнення від почуттів). Осягнення героєм Самості метафорично передається через набуття героєм здатності грати на скрипці, що тлумачиться як пізнання світової гармонії, духовне піднесення до Абсолюту.

Мотив пошуку власної суті, пізнання містичного простору Притулку та свого місця в ньому чи не найбільш глибоко розгорнуто в романах «Писар Східних Воріт Притулку» та «Писар Західних Воріт Притулку», текст яких підтверджує думку О. Карабльової про те, що герої Г. Пагутяк «завжди шукають більшого, ніж просто спокою для себе» [4]. Віднайдення Притулку не зупиняє головних героїв - писарів Антона та Якова, а спонукає до подальших пошуків. Розвиток цих мотивів у названих творах виявляє сюжетно-композиційну подібність. Романи будуються за єдиною схемою: експозиція, у якій дано інформацію про Притулок та передісторію головного героя; зав'язка - прихід до Воріт або прибульців, або мешканців Притулку,

що спричиняє неспокій у душі героя, спонукає його до роздумів, а далі й до мандрів; розвиток дії, що змістовно розгортається як події поступального руху героя через землі Притулку; кульмінація - прихід героя до певного висновку; розв'язка - епізод повернення його до Воріт. Відрізняється лише вектор руху Антона і Якова: перший йде у напрямку Східні Ворота / Західні Ворота, другий - у протилежному.

Мотиви пошуку героями власного «Я» та пізнання містичної суті Притулку реалізовані в тексті обох романів через оніричні картини, що включають у себе як безпосередні описи снів, візій персонажів, тобто їх суб'єктивний «другий простір», так і сновидні перспективи Притулку, який існує ніби в іншому вимірі, порівняно з «тим світом». Підсвідоме бажання Антона пізнати призначення Притулку й осмислити свою функцію в ньому, викликаючи внутрішній дискомфорт, провокує сновидіння, яке виявляє його безсилля та неможливість досягнення бажаного: «Мусив напружити усю силу волі, щоб зрозуміти, як їх відчинити. Він вирізьбив ромб посеред дверей <...>. Але цього було не досить, щоб їх відчинити, і Антон створив ще клямку, зручно вигнуту для руки. Вона піддалася, коли Антон натиснув на неї» [16, 88]. Сон Антона передує ситуаціям його подорожі землями Притулку. Оскільки мандрівка в сюжеті романів «Писар Західних Воріт Притулку» та «Писар Східних Воріт Притулку» інтерпретована як процес пізнання, пошуку істини, то сон Писаря сприймається як пророкування невдачі Антона в пізнанні містичності Притулку та свого місця в ньому.

Проблеми пізнання людиною світу та свого місця в ньому Г. Пагутяк торкається і в епістолярному своєму доробку. Так, у листах до Петра Сороки, опублікованих на сторінках «Кур'єра Кривбасу», письменниця констатує: «Наше існування - це здобування мудрості двома шляхами. Перший шлях -це той досвід, який здобувають усі живі істоти задля виживання. Другий -досвід людини, яка усвідомлює власне призначення і сенс буття < . > . Другий досвід можна здобути, якщо позбутися страху» [15, 395]. Концепція подорожі як звільнення від страху оприявнюється і в романі «Смітник Господа нашого», але у зв'язку з образом жінки, яка втратила дитину: «Тобі треба вбити у собі темряву і страх. Наша подорож - містична. < . > З кожним днем тобі буде легшати» [18, 167-168]. Мотив мандрів у «Смітнику Господа нашого» репрезентує ідею пізнання через страждання, афористично визначену авторкою в коментарях до твору. Вводячи образ другої жінки, яка «не дійшла ще (підкреслення наше. - І. Б.) до межі болю» [18, 195], Г. Пагутяк абсолютизує страждання, узагальнюючи його як життєвий принцип в Іншому світі.

Мотиви звільнення від спокус, суєти та пошуку спокою розгорнуті в романі «Радісна пустеля», у їх розвитку домінантним теж є образ головної героїні. Оповідь від першої особи надає твору рис сповіді, згадка Екклесіяста, введений у неї образ праведника Іова сакралізують текст, репрезентуючи його ремінісцентний зв'язок із Біблією та філософськими поглядами на світ і людину у світі, вираженими в Екклесіясті. Мотив одвічного повтору,

актуалізований у романі «Смітник Господа нашого», у «Радісній пустелі» набуває додаткового аранжування - як ідеї суєтності, тлінності і в той же час здатності до відродження всього суцього. Дія прибирання оселі перед Христовим Воскресінням переживається героїнею як пошук шляху до відродження власної душі, примирення зі світом. Якщо в проаналізованих вище творах виражено поривання у створені уявою світи, то в «Радісній пустелі» робиться акцент на намагання жити в реальному світі: «... пішовши на примирення зі світом, який, здається, дав мені спокій» [17, 80], «Я - пес, який забуває про побої і знову лащить до жорстокого господаря. Той пес не чув про науку Дейла Карнегі, просто він любить увесь світ, добрий і злий» [17, 87].

Отже, для творів Г. Пагутяк характерна система повторюваних мотивів, що об'єднують романи, повісті, новели та оповідання в єдине ціле. У ранніх повістях письменниці послідовно розгортається мотив утечі від жорстокого світу. У реалізації цього мотиву домінантним є образ беззахисної людини, яка не здатна протистояти світові. Якщо в першому опублікованому творі («Діти») авторка зображує фізичну втечу персонажів, то в наступних актуалізовано мотив внутрішньої втечі. У низці романів та повістей Г. Пагутяк експліковано мотив пошуку втраченого раю як наслідку конфлікту зі світом виняткового персонажа, якому притаманне знання про первісний стан світу, що асоціюється із раєм. Еволюція цього мотиву йде від заперечення можливості повернення раю до його утвердження. Мотиви пошуку власної сутності та пошуку спокою реалізуються у зв'язку з мандрями героїв, їхнім переміщенням у просторі, що символізує ініціацію, набуття нового досвіду, відродження в новому статусі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бовсунівська Т. Типологія української посттоталітарної художньої деструкції світобудови (на матеріалі роману «Писар Східних Воріт Притулку» Г. Пагутяк) / Тетяна Бовсунівська // Сучасність. - 2003. - № 10. - С. 146-151.
2. Габор В. Кожен шукає свою автентичність / Василь Габор // Кур'єр Кривбасу. - 1996. - № 53-54. - С. 17-18.
3. Геннеп А., ван. Обряды перехода. Систематическое изучение обрядов / Арнольд ван Геннеп ; [пер. с франц. Ю.Е.Ивановой, А.В.Покровской]. - М.: Издательская фирма «Восточная литература» РАН, 1999. - 198 с. - (Этнографическая библиотека).
4. Карабльова О.В. Художня версія самотності у прозі Г. Пагутяк: особливості ідеостилію [Електронний ресурс] / Карабльова О.В. - Режим доступу до статті: http://www.bdpu.org/scientific_published/akt_probI_sl_filol-14
5. Кэмпбелл Дж. Тысячеликий герой. / Джозеф Кэмпбелл. - М.: Рефл-бук, АСТ, К.: Ваклер, 1997. - 228 с.

6. Мовчан Р. На сторожі пам'яті й сумління / Раїса Мовчан // Дніпро. -1987. - № 8. - С. 117-119.
7. Нахлік Є. Між природою і цивілізацією / Євген Нахлік // Київ. - 1988. -№ 1. - С. 141-144.
8. Нахлік Є. Потреба взаєморозуміння та духовності / Євген Нахлік // Прапор. - 1983. - № 10. - С. 116-118.
9. Пагутяк Г. Брат мій Енкідю : [повість] / Галина Пагутяк // Пагутяк Г. Мій Близький і Далекий Схід : [повість та есеї]. - Львів: ЛА «Піраміда», 2009. - 136 с. - (Серія «Українська модерна проза»).
10. Пагутяк Г. Вертеп : [оповідання] // Пагутяк Г. Потрапити в сад : [роман, оповідання] / Галина Пагутяк. - К. : Радянський письменник, 1989. - С. 144-147.
11. Пагутяк Г. Гірчичне зерно : [повість] // Пагутяк Г. Гірчичне зерно : [повісті] / Галина Пагутяк. - К. : Радянський письменник, 1990. - С. 7-122.
12. Пагутяк Г. Господар : [фантастичний роман] // Пагутяк Г. Господар : [фантастичний роман, повість-балада] / Галина Пагутяк. - К.: Радянський письменник, 1986. - С. 4-160.
13. Пагутяк Г. Діти : [повість] / Галина Пагутяк // Дніпро. - 1981. - № 7. -С. 17 - 42.
14. Пагутяк Г. Компроміс : [роман] // Пагутяк Г. Потрапити в сад : [роман, оповідання] / Галина Пагутяк. - К. : Радянський письменник, 1989. - С. 41-42.
15. Пагутяк Г. Листя, віднесене вітром край поля / Галина Пагутяк, Петро Сорока // Кур'єр Кривбасу. - 2010. - № 242-243. - С. 353-412.
16. Пагутяк Г. Писар Східних Воріт Притулку : [роман] / Галина Пагутяк. -Львів : ЛА «Піраміда», 2003. - 176 с.
17. Пагутяк Г. Радісна пустеля : [роман] // Пагутяк Г. Записки Білого Пташка : [романи, повість] / Галина Пагутяк. - К. : Укр. письменник, 1999. -С. 79-114. - (Сер. «Сучасна українська література»).
18. Пагутяк Г. Смітник Господа нашого : [роман] // Пагутяк Г. Захід сонця в Урожі : [романи, повісті та оповідання] / Галина Пагутяк. - Львів : ЛА «Піраміда», на замовлення приватного підприємця Говди І. В., 2003. - С. 123-200. - (Видавничий проект сучасної української літератури «Приватна колекція». Серія: «Українська модерна проза»).
19. Пагутяк Г. Сніг у жмені / Галина Пагутяк // 100 тисяч слів про любов, включаючи вигуки: [авт. проекту С.Г. Васильєв, О.А. Коваль; упорядник С.Г. Васильєв]. - Харків: Фоліо, 2008. - С. 178-184.
20. Поліщук В. Вісімдесятники як літературне явище / Вікторія Поліщук // Слово і Час. - 2001. - №5. - С. 37-45.
21. Поліщук О. У пошуках незайманого світу / Олена Поліщук // Слово і Час. - 2002. - №7. - С. 64-65.
22. Положій В. У пошуках справжності / Віктор Положій // Київ. - 1983. -№ 4. - С. 145-148.
23. Юнг К.Г. Аіоп / Карл Густав Юнг. - М.: «Рефл-бук», К.: «Ваклер», 1997. - 336 с. - («Актуальна психологія»).